Адыгэ макъ

№ 231 (19996)

2011-рэ илъэс

БЭРЭСКЭШХУ

ТЫГЪЭГЪАЗЭМ и 2

Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэмрэ и Правительствэрэ ягъэзет

Адыгэ Республикэм и ЛІышъхьэу А.К. ТхьакІущынэм хэдзакІохэм афакІоу къышІыгъэ ДЖЭПСАЛЪЭР

Адыгэ Республикэм ихэдзакІохэу лъытэныгъэ зыфэсшІыхэрэр!

Тыгъэгъазэм и 4-м тащыщ пэпчъ къыхихырэм елъытыгъэщт мы илъэситф благъэхэм Урысыем къырыкІощтыр.

Тызыщыпсэу тшІоигъо хэгъэгур зыфэдэн фаер тэ дэгъоу тэшІэ — демократическэ хэгъэгу шъхьафитэу гъэхъагъэ хэлъэу хэхъоныгъэ зышІырэр ары! Хэгъэгоу цІыфхэм ящыІэкІэ-псэукІэ зыкъегъэІэтыгъэныр, кІэлэцІыкІухэмрэ ветеранхэмрэ афэгумэкІыгъэныр, псауныгъэм икъэухъумэн, гъэсэныгъэм, культурэм, спортым хэхъоныгъэ ягъэшІыгъэныр апэрэ чІыпІэм зыгъэуцурэр ары. Лъэпкъхэм язэкъошныгъэ рыгушхорэ ыкІи лъэпкъ зэпхыныгъэхэр гъэпытэгъэным иамал пстэури зезыхьэрэ хэгъэгум тэ тыщыпсэу тшІоигъу.

Тиреспубликэ ищысэкІэ тэ тэлъэгъу демократиемрэ хэхъоныгъэмрэ ягъогу тетэу Урысыер ыпэкІэ зэрэлъыкІуатэрэр, щыІэныгъэр нахьышІум зэрэфакІорэр!

Урысые Федерацием и Федеральнэ ЗэІукІэ и Къэралыгъо Думэ хэхьащтхэр хэтыдзыхэзэ, апэрэ чэзыоу тэ тымакъэ зыфэттырэр обществэмрэ къэралыгъомрэ зафэу зэфыщытынхэр, азыфагу шъыпкъагъэ илъыныр, нахьыбэхэм яфедэхэр къыдэлъытэгъэныр, цІыфым ифитыныгъэхэмрэ ынапэрэ къэухъумэгъэнхэр ары.

Тихэгъэгу псынкІэу хэхъоныгъэ ышІыным, иэкономикэ зыкъиІэтыным, дунаим позициеу щыриІэр нахь пытэным апай голосованием тызыкІыхэлажьэрэр.

СичІыпІэгъу лъапІэхэр!

Шъугурэ шъуиакъылрэ къызэрэшъуаІорэм тетэу хэгъэгум инеущырэ мафэ пае голосованием шъухэлэжьэнэу, Урысыер нахь лъэш, ащ щыпсэухэрэр насыпышІо зышІын зылъэкІыщтхэр хабзэм Іухьанхэу цыхьэ афэшъушІынэу зыкъышъуфэсэгъазэ!

Тыгъэгъазэм и 4-м хэдзыпІэ участкэхэм шъукъякІуалІ ыкІи шъуишІошъхъуныгъэхэм атетэу шъуахад!

Хэгъэгум инеущырэ мафэ, шъуикІэлэцІыкІухэр, шъуипхъорэлъфхэр насыпышІонхэм апае голосованием шъухэлажь!

НЭБГЫРИЩ къыгъэлъэгъуагъ

Партиеу «Единэ Россием» Адыгеим и ЛІышъхьэ ІэнатІэ зыгъэцэкІэщтымкІэ кандидатурищ къыгъэлъэгъуагъ. Ахэр — Адыгэ Республикэм джыдэдэм и ЛІышъхьэу ТхьакІущынэ Аслъан, Адыгэ Республикэм и Премьер-министрэу КъумпІыл Мурат, Урысые Федерацием и Федеральнэ ЗэІукІэ Федерацием кІэ и Совет хэтэу Вячеслав Шверикас.

ВПП-у «Единэ Россием» и Апшъэрэ Совет и Тхьаматэу, Урысые Федерацием и Къэралыгъо Думэ и Тхьаматэу Борис Грызловым тыгъуасэ ащ фэгъэхьыгъэу къыІуагъ. Адыгэ Республикэм и ЛІышъхьэ иІэнатІэ зыгъэцэкІэщтым ехьылІагъэу «Единэ Россием» хэтхэм япредложениехэр Урысые Федерацием и Президентэу Дмитрий Медведевым ІэкІагъэхьащтых.

Адыгэ Республикэм и ЛІышъхьэ ипресс-къулыкъу

Адыгэ Республикэм и ЛІышъхьэ иунашъу

Рэзэныгъэ тхылъ ятыгъэным ехьылІагъ

2011-рэ илъэсым ижъоныгъокІэ мазэ Адыгэ Республикэм чІыопс тхьамыкІагъоу къыщыхъугъагъэм къыздихьыгъэхэм ядэгъэзыжьын чанэу зэрэхэлэжьагъэхэм фэшІ рэзэныгъэ тхылъ ятыгъэнэу:

1) Иуаныкъо Мурат Аминэ ыкъом — федеральнэ къэралыгъо бюджет учреждениеу «Адыгэ Республикэм чІыгухэм псы акІэгъэхъогъэнымкІэ ыкІи акІэгъэчъыжьыгъэнымкІэ и ГъэІорышІапІэ» и Шэуджэн къутамэ идиректор;

2) Шестов Анатолий Николай ыкъом — пшъэдэкІыжьэу ыхьырэмкІэ гъунэпкъэ гъэнэфагъэ зиІэ обществэу «Монолит» зыфиІорэм идиректор.

Адыгэ Республикэм и ЛІышъхьэу ТХЬАКІУЩЫНЭ Аслъан

къ. Мыекъуапэ,
шэкІогъум и 28-рэ, 2011-рэ илъэс
N 215-рп

ЛІЫШЪХЬЭМ иІофшІэгъу зэІукІэгъухэр

Тыгъуасэ АР-м и ЛІышъхьэу ТхьакІущынэ Аслъан Адыгеим опернэ спектаклэ щызыгъэуцугъэхэу орэдыІо ыкІи къэшъокІо ансамблэу «Ислъамыем» ихудожественнэ пащэу Нэхэе Аслъан, Къэралыгъо филармонием ипащэу Хъот Заур, Камернэ театрэм ипащэу Сулеймэнэ Юныс ыкІи къэшъокІо ансамблэу «Налмэсым» ихудожественнэ пащэу Къулэ Мыхьамэт ригъэблэгъагъэх. ЗэІукІэгъум хэлэжьагъ АР-м культурэмкІэ иминистрэу Чэмышъо Гъазый.

Адыгеим опернэ спектаклэ зэрэщагъэуцугъэр ащ итарихъ къыхэнэжьыщт мэхьэнэ ин зиІэ хъугъэ-шІагъэу зэрэщытыр ТхьакІущынэ Аслъан къыхигъэщыгъ.

— Лъэныкъоу шъо шъузщылажьэрэм «икосмос» шъубыбыгъэу плъытэми хъущт, — къыІуагъ ащ. — Республикэр зы чІыпІэ имытэу ыпэкІэ зэрэлъыкІуатэрэм, хэхъоныгъэхэр зэришІыхэрэм мы ІофшІагъэр ишыхьат. ТапэкІэ мыщ фэдэ лъэбэкъоу шъушІыхэрэм тиамалымкІэ такъыхэлэжьэщт.

Опернэ спектаклэм «Раскаты далекого грома» зэреджагъэхэр, тыгъэгъазэм и 15-м апэрэу Мыекъуапэ къыщагъэлъэгъощт. Ар зэхэзыгъэуцуагъэхэм гущыІэр заштэм, пстэумэ апэу ТхьакІущынэ Аслъан премьерэм къырагъэблэгъагъ. Адыгеим имызакъоу, зэкІэ Къыблэ шъолъырымкІэ мыр хъугъэ-шІэгъэ инэу зэрэщытыр, ащ Іоф дашІэнэу зэрэхъугъэм зэрэрыгушхохэрэр, щыкІэгъэнчъэу, сценэшхохэм къащагъэлъагъохэрэм къащимыгъакІэу зэхэгъэуцуагъэ хъуным фэшІ зэкІэ хэлэжьагъэхэм агуи апси зэрэхалъхьагъэр къыхагъэщыгъ. Адыгеим икультурэ хэхъоныгъэ ышІыным лъэшэу ынаІэ зэрэтетым, амалэу щыІэмкІэ ІэпыІэгъу зэрафэхъурэм фэшІ республикэм ипащэ къызэрэфэразэхэр зэдырагъаштэу къыкІагъэтхъыгъ, «тхьауегъэпсэу» къыраІуагъ.

ХЪУТ Нэфсэт.

Унэ яIэу илъэсыкIэм пэгъокIыщтых

ПсэупIэ къэралыгъо сертификатхэм яшIуагъэкIэ республикэм щыпсэухэу жъоныгъокIэ мазэм псыкъиуным зэрар зэрихыгъагъэмэ азыныкъо нахьыбэр унэ яIэу илъэсыкIэм пэгъокIыщт.

А гухэлъхэм апае Адыгеим сертификат 91-рэ къыфыхагъэкIыгъ, непэрэ мафэм ехъулIэу сертификат 82-р аратыжьыгъах. Мыекъопэ, Шэуджэн, Кощхьэблэ районхэм ащыпсэухэу псыкъиуным зэрар зэрихыгъэ пстэуми ащ фэдэ сертификатыр аIукIагъ. «Урысые Федерацием финансхэмкIэ и Министерствэ, Урысые Федерацием граждан оборонэм иIофхэмкIэ ыкIи ошIэдэмышIагъэ зыхэлъ тхьамыкIагъохэм къызыдахьыхэрэм ядэгъэзыжьынкIэ и Министерствэ ащ фэдэ сертификатхэр зэратыщтхэм яспискэ зыдырагъаштэкIэ, джыри сертификат 13 къаратыщт», — къыIуагъ Адыгэ Республикэм финансхэмкIэ и Министерствэ бюджет политикэу экономикэм иотраслэхэм щызэрахьэрэм иотдел ипащэу Виктор Орловым.

Шъугу къэтэгъэкIыжьы: жъоныгъокIэ мазэм псыкъиуным республикэм имуниципальнэ образовании 5-мэ япсэупIэ 33-мэ зэрар арихыгъагъ. ЗиIоф нахь дэигъэхэр Джэджэ районымкIэ станицэу Дондуковскэр, Шэуджэн районымкIэ къуаджэхэу Къэбыхьаблэрэ Пщычэурэ арых. Адыгеим и ЛIышъхьэу ТхьакIущынэ Аслъан унашъо зэришIыгъэм тетэу псыкъиуным зэрар зэрихыгъэ нэбгырэ 9774-мэ республикэ бюджетым имылъкоу сомэ миллион 31,6-рэ къаIукIагъ, чылапхъэхэр икIэрыкIэу пхъыжьыгъэнхэм пае сомэ миллиони 2 къыхагъэкIыгъагъ. ЧIыопсым зэрар зэрихыгъэхэм апае социальнэ наймым изэзэгъыныгъэхэм атефэщтыр республикэ бюджетым къытIупщыгъагъ.

Адыгэ Республикэм и ЛIышъхьэ ипресс-къулыкъу

Зэхэф гущыIалъэ къыдэкIыгъ

«Адыгабзэм изэхэф гущыIалъэ» мы мафэхэм къыдэкIыгъ. Гуманитар шIэныгъэхэм апылъ Адыгэ республикэ институтым бзэшIэныгъэмкIэ иотдел иIофышIэхэр илъэсыбэм къыкIоцI зыдэлэжьэгъэхэ IофшIагъэм иапэрэ том къыхаутыгъ.

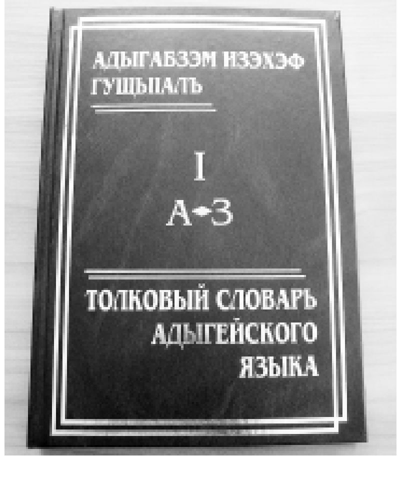

ГущыIалъэм иредактор шъхьаIэу, институтым идиректорэу Бырсыр Батырбый къызэриIуагъэмкIэ, томищ хъунэу щыт IофшIагъэм иятIонэрэ ыкIи иящэнэрэ томхэри хьазырых. Амал зэриIэкIэ къихьащт илъэсым ахэр къыдэкIыщтых. Апэрэ томым сомэ мин 700 фэдиз тефагъ, къыкIэлъыкIощтхэм якъыдэгъэкIын ащ нахь макI пэIухьащтыр.

Институтым бзэшIэныгъэмкIэ иIофышIэхэу илъэсыбэрэ мыщ дэлэжьагъэхэм ащыщхэм ядунай ахъожьыгъ, яIофшIагъэ алъэгъужьынэу хъугъэп. Ащ фэдэу гущыIалъэр зэрэгъэпсыгъэщтыр, екIолIакIэу ащ иIэщтыр, зэрэзэхэбгъэуцощт шIыкIэр зытхыгъэу, филологие шIэныгъэхэмкIэ докторэу ЗекIогъу Уцужьыкъо дунаим ехыжьыгъ. БзэшIэныгъэмкIэ отделым ипащэщтыгъэу Мэрэтыкъо Къасими IофшIагъэр ылъэгъужьынэу инасып къыхьыгъэп.

Лъэхъаныр зэрэзэхъокIырэм фэдэу гущыIэлъэ зэхэгъэуцуакIэри зэхъокIы, хэхъоныгъэхэр ешIых. Ащ къыхэкIэу институтым ишIэныгъэлэжьхэм я Совет иунашъокIэ инструкцием зэхъокIыныгъэхэр фашIыгъэх ыкIи ащ тетэу дэлэжьагъэх.

ГущыIалъэм иапэрэ том ипчъагъэкIэ минитIу хъоу къыдэкIыгъ, ау ар ащэгорэп. Адрэ томхэр къыдэкIыхэмэ, зэгъусэхэу ащэщтых.

IофшIагъэм гущыIэ мин 20 фэдиз къыдэхьагъ. Буквэхэу «А»-м къыщегъэжьагъэу «З»-м нэс апэрэ томым къыхиубытагъ. Мыр адыгэ бзэшIэныгъэмкIэ ятIонэрэ зэхэф гущыIалъэу мэхъу. Апэрэр 1960-рэ илъэсым къыдэкIыгъагъ, ащ гущыIэ мин 17 зэкIэмкIи къыдэхьэгъагъ. Джырэ IофшIагъэм (томи 3-м) гущыIэ мин 50 къыдэхьащт.

ГущыIалъэр зэхагъэуцо зэхъум тапэкIэ къыдэкIыгъэу щыIэ IофшIагъэхэр зэкIэри къызыфагъэфедагъэх. Ахэм анэмыкIэу институтым икартотекэ, художественнэ, фольклор, публицистическэ ыкIи специальнэ литературэхэм къахэхыгъэ гущыIэхэри агъэфедагъэх.

«ГущыIалъэм мурадэу зыфигъэуцужьыгъэр, — къыщеIо пэублэм, — джырэ адыгэ литературабзэм нахь игъэкIотыгъэу щагъэфедэрэ гущыIэхэм япчъагъэ икъэгъэлъэгъон ыкIи ахэр джырэ адыгэ литературабзэм зэрэщыбгъэфедэщтхэм, къызэрэпIощтхэм, зэрэптхыщтхэм яшапхъэхэр къэгъэлъэгъогъэнхэр ары».

IофшIагъэм изэхэгъэуцон дэлэжьагъэх шIэныгъэлэжьхэу Гъыщ Нухьэ, ЗекIогъу Уцужьыкъо, Мэрэтыкъо Къасимэ, Тэу Нурыет, Тутарыщ Марыет, Тхьаркъохъо Юныс. ГущыIалъэм мэхьанэ къезытырэмэ ащыщ къэралыгъуабзэхэу адыгабзэмрэ урысыбзэмрэ республикэм зэрэщагъэфедэхэрэм къыхэкIэу, адыгэ гущыIэ шъуашэу къызэхафырэ пэпчъ урысыбзэкIэ зэрэзэрадзэкIырэр е къызэратхыхьэрэр ыкIи къэзыушыхьатыжьырэ гущыIэухыгъэхэр къызэратыжьыхэрэр.

СИХЪУ Гощнагъу.

Уз Iаем пэшIуекIох

Дунаим псынкIэу зыщызыушъомбгъурэ пандемиеу ВИЧ/СПИД-м пэуцужьыгъэным и Дунэе мафэ тыгъэгъазэм и 1-м хагъэунэфыкIы. Мыщ фэгъэхьыгъагъ мы мафэхэм зэхащэгъэ пресс-конференциер. Зэпахырэ узым ыкIи СПИД-м апэуцужьыгъэнымкIэ Адыгэ республикэ Гупчэм иврач шъхьаIэу Людмила Мартьяновам ар зэрищагъ.

Зэрэдунаеу пштэмэ, ВИЧ-инфекциер зиIэу агъэунэфыгъэхэм япчъагъэ миллион 47-м ехъу, узым илIыкIыгъэхэр миллион 26-м нэсыгъ. Дунаим щыпсэурэ нэбгырэ 970 000-м инфекциер къахагъэщыгъ, мафэ къэс нэбгыри 160-мэ мы уз Iаер зэряIэр агъэунэфы. ВИЧ-инфекциер къызыхагъэщыгъэ ныхэу республикэм щыпсэухэрэм мыгъэ сабый 52-рэ къафэхъугъ. Ахэм ащыщэу нэбгырищмэ а инфекциер яIэу агъэунэфыгъ.

Лъэпкъ проектэу «Псауныгъ» зыфиIорэм ишIуагъэкIэ, мы инфекциер яIэмэ зэрагъэшIэнэу тызыхэт илъэсым имэзипшI къыкIоцI нэбгырэ 45105-рэ ауплъэкIугъ.

ВИЧ-инфекциер зиIэхэр учетым хагъэуцохэу зырагъэжьагъэм къыщыублагъэу (1997-рэ илъэсыр) Адыгэ Республикэм сымаджэу нэбгырэ 420-рэ щагъэунэфыгъ. Ахэм ащыщэу блэкIыгъэ илъэсым нэбгырэ 12-мэ, мы илъэсым нэбгырэ 18-мэ ядунай ахъожьыгъ. Инфекциер зиIэхэм къагъэшIэн алъэкIыщтыр бэкIэ зэлъытыгъэ антиретровируснэ терапиер мы лъэхъаным нэбгырэ 53-м арагъэхьы.

Людмила Мартьяновам къызэрэхигъэщыгъэу, узыр къызэтезыгъэуцорэ Iэзэгъу уцхэр ращэфынэу Адыгеим сомэ миллион 14 къыфатIупщыгъ. Уцхэм яшIуагъэу къакIорэр къэзыгъэлъэгъощт оборудованиеу сомэ миллиони 4 зыуасэр къаIэкIэхьанэу ежэх. Ащ ишIуагъэкIэ профилактическэ Iофтхьабзэу зэхащэхэрэм нахь заушъомбгъущт, медицинэм иIофышIэхэм амалэу аIэкIэлъхэм ахэхъощт.

ШХОНЧЫБЭШIЭ Рузан.

Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм

Ясэнэхьат хэшIыкIышхо зэрэфыряIэм, республикэм имэз баиныгъэхэм якъэухъумэнкIэ илъэсыбэ хъугъэу гуетыныгъэ фыряIэу Iоф зэрашIэрэм афэшI Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм и Щытхъу тхылъ афагъэшъошагъ:

— **Ливчук Нинэ Иван ыпхъум,** Адыгэ Республикэм мэзхэмкIэ и ГъэIорышIапIэ мэзхэм якъэгъэгъунэнкIэ иотдел ипащэ;

— **Ярахмедов Абдуллах Ярахмед ыкъом,** Адыгэ Республикэм мэзхэмкIэ и ГъэIорышIапIэ мэзхэм якъэгъэгъунэнкIэ иотдел иэксперт-специалист шъхьаIэ.

* * *

Илъэсыбэ хъугъэу гуетыныгъэ фыриIэу Iоф зэришIэрэм, Адыгэ Республикэм и Парламент иIофшIэн изэхэщэн чанэу зэрэхэлажьэрэм афэшI Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм и Щытхъу тхылъ фагъэшъошагъ **Конева Татьянэ Аслъан ыпхъум,** Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм и Аппарат иIофхэм ягъэзекIонкIэ ГъэIорышIапIэм иотдел иведущэ консультант.

Журналистхэм Москва къащыфэгушIуагъэх

Гъэзетэу «Советскэ Адыгеим» иIофышIэ нэбгыритIу журналистхэм яя VIII-рэ Всероссийскэ зэнэкъокъоу «PRO — гъэсэныгъ-2011» зыфиIорэм хэлэжьагъ ыкIи финалым хэхьагъэх.

Илъэс заулэ хъугъэу зэнэкъокъур зэхещэ УФ-м гъэсэныгъэмрэ шIэныгъэмрэкIэ и Министерствэ. Урысыем къыщыдэкIырэ гъэзет ыкIи журнал 74-рэ, ахэм Iоф ащызышIэрэ журналист 200 зэнэкъокъум хэлэжьагъ. ЗэкIэмкIи Урысыем ичIыпIэ 54-мэ ялIыкIохэм IофшIэгъэ 330-рэ ащ къырахьылIагъ.

Зэнэкъокъум лъэныкъо зэфэшъхьафхэр къыдилъытэщтыгъэх. Ахэм ащыщэу «Модернизацием фэгъэхьыгъэ анахь тхыгъэ дэгъу» зыфиIорэмкIэ «Советскэ Адыгеим» иIофышIэу Татьяна Филоновам итхыгъэ анахь дэгъухэм ахалъытагъ. Ар Адыгеим сэкъатныгъэ зиIэ кIэлэцIыкIухэр яунэхэм арысхэу компьютернэ техникэр агъэфедэзэ зэрэщырагъаджэхэрэм фэгъэхьыгъ. IофшIэгъэ 96-мэ анахь дэгъоу къахахыгъи 4-мэ Тане итхыгъэ ахэфагъ.

Мы гъэзетым ижурналисткэу Елена Марковам итхыгъэу «Хъулъфыгъэхэм къашъор къыхахы» зыфиIорэр искусствэхэм я Адыгэ республикэ колледж къэзыухыгъэ хореограф ныбжьыкIэм фэгъэхьыгъ. Ар гурыт профессиональнэ гъэсэныгъэ къэзытырэ еджапIэхэм къачIэкIыгъэхэм яхьылIэгъэ лъэныкъом (номинацием) къыхиубытэхэрэмкIэ анахь дэгъухэм ащыщ хъугъэ.

Мы мафэхэм пшъэшъитIур Москва щыIагъ. Финалистхэм къафэгушIуагъ Урысые Федерацием гъэсэныгъэмрэ шIэныгъэмрэкIэ иминистрэу Андрей Фурсенкэр. ГъэсэныгъэмкIэ непэ анахь темэ шъхьаIэмэ ащыщэу модернизацием ехьылIагъэу зытхыхэрэм зэрафэразэр ащ къыIуагъ. Материалхэу зэнэкъокъум къырахьылIагъэхэм критикэ зэрахэлъыр игъоу министрэм ылъытагъ.

— Гъэсэныгъэм исистемэ критикэ ашIы зыхъукIэ ары ныIэп ащ хэхъоныгъэ зишIыщтыр ыкIи ыпэкIэ зылъыкIотэщтыр, — къыIуагъ А. Фурсенкэм.

(Тикорр.).

Тиунагъо иныбджэгъушIоу щытыгъэ Афэмыкъот Къасимэ Иляс ыкъом идунай зэрихъожьыгъэр лъэшэу тыгу къеуагъ. ЩымыIэжьым иIахьылхэм тафэтхьаусыхэ, къиныр адэтэгощы. Тхьэм джэнэт къыует, ныбджэгъу шъыпкъэу тиIэгъэ Къасим.

Хъуажъ Мэджыдэ иунагъу.

Гъэсэныгъэм исистемэ модернизацие шIыгъэным иапэрэ лъэбэкъухэм ащыщ кIэлэегъаджэм илэжьапкIэ къэIэтыгъэныр. А лъэныкъомкIэ республикэм иеджапIэхэм яIоф изытет джырэблагъэ АР-м гъэсэныгъэмрэ шIэныгъэмрэкIэ и Министерствэ зэхищэгъэ зэIукIэм щытегущыIагъэх. Ащ модернизацием къыдилъытэрэ нэмыкI Iофыгъохэри къыщаIэтыгъэх, ау анахьэу мэхьанэ зэратыгъэр кIэлэегъаджэм илэжьапкIэ хэгъэхъогъэнымкIэ Iофтхьабзэу зэшIуахыгъэхэр арых.

«Нахь дэгъоу Iоф зышIэрэм нахьыбэ къегъахъэ»

Мы Iофыгъор республикэм икъу фэдизэу щызэхэфыгъагъэп озыгъэIорэ къэбархэр къекIокIыгъэх. Зы районым лэжьапкIэм дэгъоу къыщыхэхъуагъ, адрэм къыщыхэхъуагъэр макIэ, ящэнэрэм зыпари къащыгурыIуагъэп. КъыхэгъэхъуакIэм лъапсэу иIэр цIыфхэм икъу фэдизэу алъыIэсыгъэп. Бюджетникхэм ялэжьапкIэ къызаIэтыкIэ, орэпроцентищ, орэпроцентих, зэкIэми а шапхъэр яокладхэм къахэхъо. Джыри ащ фэдэ хъунэу ары кIэлэегъаджэхэм къызэрашIошIыгъэр. Процент 30-м ехъурэр дэгъуба къафыхагъахъомэ окладым! Ащ тетэу хъумэ, ставкэм епхыгъэ нэмыкI хэгъэхъонхэми зыкъаIэтыщтэу кIэлэегъаджэхэм алъытагъ, ары зэжагъэхэри, ау ащ тетэу Iофыр хъугъэп. Процент 30-м ехъу къызыфыхагъэхъуагъэхэри, мэкIэ дэдэу зилэжьапкIэ къыхэхъуагъэхэри ахэм ахэтых. Ащ къыхэкIэу кIэлэегъаджэхэр агъэпцIагъэхэу алъытагъ. А Iофыгъор пхъэшэкIаеу парламент зэхэсыгъоми къыщаIэтыгъ, ар къызыхэкIыгъэмкIэ депутатхэр къеупчIыгъэх гъэсэныгъэмрэ шIэныгъэмрэкIэ министрэм игуадзэ. Тэхъутэмыкъое районым изы анахь еджэпIэ иным лэжьапкIэр аIамыхынэу щырахъухьи, нэмыкI еджапIэхэм якIэлэегъаджэхэм закъыфагъэзагъ, «горячэ линиемкIэ» Урысыем ипащэхэми афытеуагъэх. Ащ ыуж ныIэп Iофыр зэхэфыгъэ зыхъугъэр.

КъызэрэчIэкIыгъэмкIэ, министерствэм гъэсэныгъэм ичIыпIэ гъэIорышIапIэхэм пшъэрылъ афишIыгъагъ лэжьапкIэм хэгъэхъуакIэу иIэщтыр зыфэдэщтыр кIэлэегъаджэхэм агурагъэIонэу. Ащ еджапIэ пэпчъ щытегущыIэнхэ фэягъэ, нэбгырэ пэпчъ зэрэфыхагъэхъоштыр еджапIэхэм япащэхэм яIофышIэхэм алъагъэIэсынэу щытыгъ. Ау лэжьапкIэм икъыхэхъуакIэ цIыфыбэ ымыгъэрэзагъэмэ, чIыпIэ пстэуми ащ тетэу ащыхъугъэп. «Процент 30-м ехъу къыхэхъонэу Урысыем ипащэхэм къаIуагъ, мыдрэхэм къытфыхагъэхъуагъэп», аIуагъ кIэлэегъэджабэм.

Гъэсэныгъэм имуниципальнэ органхэм япащэхэр, еджапIэхэм ядиректорхэр, министерствэм иIофышIэхэр, парламентым идепутатхэр зыхэлэжьэгъэхэ зэIукIэм пэублэ гущыIэ къыщишIыгъ ыкIи Iофыр зытетым щигъэгъозагъэх министрэу **Беданыкъо Рэмэзан**. Ащ къызэриIуагъэмкIэ, УФ-м и Правительствэ унашъоу мы илъэсым ижъоныгъокIэ мазэ и 31-м ыштагъэр 2011 — 2013-рэ илъэсхэм федеральнэ бюджетым къикIынышъ, гъэсэныгъэм имодернизацие пэIухьанэу ахъщэу къафатIупщыщтым фэгъэхьыгъ. Ащ елъытыгъэу АР-м иминистрэхэм я Кабинет бэдзэогъум и 7-м унашъо ышIыгъ АР-м гъэсэныгъэмкIэ исистемэ модернизацие шIыгъэнымкIэ Iофтхьабзэу щызэрахьащтхэм афэгъэхьыгъэу. Ащ тетэу федеральнэ бюджетым къикIи 2011-рэ илъэсым сомэ миллиони 101-рэ мин 534-рэ республикэм къыIукIагъ. Республикэ бюджетым а Iофтхьабзэм пае сомэ миллиони 5-рэ мин 344-рэ къыдилъытагъ, муниципальнэ бюджетхэм а Iофтхьабзэм пэIухьанэу сомэ миллион 26-рэ мин 568-рэ къатIупщыгъ. Модернизацием пае зэкIэ бюджетхэм къатIупщыгъэ ахъщэр сомэ миллиони 133-рэ мин 446-рэ мэхъу. Пшъэрылъ шъхьаIэу Урысыем ипащэхэм къагъэуцухэрэм ащыщ кIэлэегъаджэм илэжьапкIэ гурытымкIэ экономикэм къыщагъахъэрэм кIэгъэхьэгъэныр. А пшъэрылъым игъэцэкIэн пэIухьанэу республикэ бюджетым сомэ миллион 65-рэ къытIупщыгъ.

Федеральнэ бюджетым къикIи 2011-рэ илъэсым сомэ миллиони 101-рэ мин 534-рэ республикэм къыIукIагъ. Республикэ бюджетым а Iофтхьабзэм пае сомэ миллиони 5-рэ мин 344-рэ къыдилъытагъ, муниципальнэ бюджетхэм а Iофтхьабзэм пэIухьанэу сомэ миллион 26-рэ мин 568-рэ къатIупщыгъ. Модернизацием пае зэкIэ бюджетхэм къатIупщыгъэ ахъщэр сомэ миллиони 133-рэ мин 446-рэ мэхъу.

АР-м игъэцэкIэкIо къэралыгъо органхэм, чIыпIэ зыгъэIорышIэжьыпIэхэм ыкIи гурыт еджапIэхэм мы лъэныкъомкIэ яIофшIэн лъыплъэнэу Координационнэ совет зэхащагъ. ЧIыпIэ зыгъэIорышIэжьыпIэхэм гъэсэныгъэм исистемэ модернизацие шIыгъэным фэIорышIэрэ Iофтхьабзэхэр рахъухьагъэх, гъэсэныгъэмрэ шIэныгъэмрэкIэ Министерствэмрэ район ыкIи къэлэ администрациехэмрэ зэзэгъыныгъэхэр зэдашIыгъэх. Модернизацием пэIухьанэу федеральнэ бюджетым къикIыгъэ ахъщэм щыщэу сомэ миллион 97-рэ мин 14-рэ чIыпIэ бюджетхэм афатIупщыгъ. Ахъщэр чIыпIэ бюджетхэм мы илъэсым ишышъхьэIу мазэ аIэкIэхьагъ. Iофтхьабзэхэр агъэцэкIэнхэм пае ежь чIыпIэ бюджетхэм яахъщэ къыхэхьан фае. Ар федеральнэ ыкIи республикэ бюджетхэм афатIупщыгъэм ипроценти 10-м къыщегъэжьагъэу 30-м нэсэу щытын фае.

ШышъхьэIу мазэм гъэсэныгъэм иIофышIэхэм язэIукIэхэу районхэм, къалэхэм ащыкIуагъэхэм гъэсэныгъэм исистемэ модернизацие шIыгъэнымкIэ Iофэу ашIагъэм апэрэ зэфэхьысыжьхэр ащафашIыгъэх. ЗэкIэ районхэм ыкIи къалэхэм лэжьапкIэм икъыхэгъэхъон зэращыкIорэм яхьылIагъэу пресс-конференциехэр ащыкIуагъэх. Ахэм кIэлэегъаджэхэр, гъэсэныгъэм иIофышIэхэм япрофсоюз пащэхэр, общественнэ организациехэм ялIыкIохэр ахэлэжьагъэх. Мы Iофтхьабзэр зэрэрекIокIырэм фэгъэхьыгъэ къэбархэм цIыфхэр нахь ащыгъозэнхэм пае гъэсэныгъэмрэ шIэныгъэмрэкIэ Министерствэм иофициальнэ сайт материалхэр къихьагъэх. Ащ итых кIэлэегъаджэхэм ялэжьапкIэ къыхэгъэхъогъэным пае къатIупщыгъэ ахъщэр зыфэдизыри, 2011-рэ илъэсым ищылэ мазэ кIэлэегъаджэхэм къагъахъэщтыгъэри, Iоныгъо мазэм къалэжьы хъугъэри еджапIэ пэпчъ зэтефыгъэу ибгъотэщт.

Ащ къыкIэлъыкIоу министрэм къыIотагъ модернизацием къыдилъытэрэ Iофтхьабзэхэр республикэм гъэцэкIагъэ зэрэщыхъухэрэр. Министрэм къызэрэхигъэщыгъэмкIэ, мы илъэсым иящэнэрэ квартал республикэмкIэ кIэлэегъаджэхэм ягурыт лэжьапкIэ сомэ 12773-рэ хъугъэ. Ар экономикэм къыщагъахъэрэм ипроцент 98-м фэдиз. Экономикэм игурыт лэжьапкIэ зэрэхъурэр сомэ 13043-рэ. КIэлэегъаджэхэм ялэжьапкIэ, мы илъэсым ищылэ мазэ елъытыгъэмэ, процент 38-кIэ нахьыбэ хъугъэ, нэмыкIэу къэпIон хъумэ, гурытымкIэ сомэ 3517-рэ къыхэхъуагъ.

2011 — 2012-рэ илъэс еджэгъум республикэм иеджапIэхэм ачIэхьагъэхэм зэкIэмэ федеральнэ къэралыгъо шэпхъакIэхэм атетэу еджэныр рагъэжьагъ. ШэпхъакIэхэм атетэу егъэджэныр зэхэзыщэщт кIэлэегъаджэхэм япроцент 16-мэ мы илъэсым иящэнэрэ квартал ясэнэхьат хэгъэхъогъэным икурсхэр къаухыгъэх. Ар пшъэрылъэу республикэм иIагъэм фэдиз мэхъу.

Непэ анахьэу анаIэ зытырагъэтырэ лъэныкъохэм ащыщ кIэлэегъэджэ ныбжьыкIэхэр еджапIэм нахьыбэу къещэлIэгъэнхэр. Ащ пае кIэлэегъаджэу зыныбжь илъэс 27-рэ мыхъугъэхэм ялэжьапкIэ (ставкэм) ызыныкъо афыхагъахьоу рагъэжьагъ. Ащ фэдэу, министерствэм ипшъэрылъ шъхьаIэхэм ащыщ еджапIэм къэкIон зымылъэкIырэ кIэлэцIыкIухэр яунэ исхэу компьютернэ техникэр агъэфедэзэ егъэджэгъэнхэр.

Модернизацием пэIухьанэу федеральнэ бюджетым къикIыгъэ ахъщэм щыщэу сомэ миллион 97-рэ мин 14-рэ чIыпIэ бюджетхэм афатIупщыгъ. Ахъщэр чIыпIэ бюджетхэм мы илъэсым ишышъхьэIу мазэ аIэкIэхьагъ. Iофтхьабзэхэр агъэцэкIэнхэм пае ежь чIыпIэ бюджетхэм яахъщэ къыхэхьан фае. Ар федеральнэ ыкIи республикэ бюджетхэм афатIупщыгъэм ипроценти 10-м къыщегъэжьагъэу 30-м нэсэу щытын фае.

Министрэм ыуж къэгущыIагъэх кIэлэегъаджэхэр, еджапIэхэм япащэхэр ыкIи нэмыкIхэр.

Министерствэм иэкономистэу Анна Лапчук къызэгущыIэм, лэжьапкIэр къызэраIэтыгъэ шIыкIэр къыIотагъ. Ащ къызэрэхигъэщыгъэмкIэ, окладым нэмыкIэу IофшIэным укIэзыгъэгушIурэ Iахьтедзэхэр арых къызыхагъэхъуагъэхэр. ГущыIэм пае, кIэлэегъаджэм исэнэхьаткIэ категориеу ыкIи стажэу иIэхэм ялъытыгъэу къыфыхэхъуагъ. Специалист ныбжьыкIэхэр еджапIэм нахь къещэлIэгъэнхэм пае яоклад ызыныкъо фэдизыр ялэжьапкIэ афыхагъахъоу рагъэжьагъ. КIэлэегъаджэм иIофшIэн дэгъоу зэригъэцакIэрэм ыкIи гъэхъагъэу ышIыхэрэм уасэ зэрафашIырэм дакIоу, «КIэлэеджакIохэм еджэным гъэхъагъэу щашIыхэрэр» зыфиIорэ екIолIакIэри хагъэхьагъ. Ахэр зэкIэ региональнэ ыкIи муниципальнэ правовой актхэм къащыдэлъытагъэхэу щыт. Ащ фэдэ хэгъэхъуакIэр Урысые Федерацием кIэлэегъаджэхэм ялэжьапкIэ къаIэты зыхъукIэ екIолIакIэу фашIырэм дештэ нахь, пэшIуекIорэп.

Лапчук къызэрэхигъэщыгъэмкIэ, кIэлэегъаджэхэм ялэжьапкIэ икъыхэгъэхъон зэфэшъхьафэу екIолIэкIищ фэпшIын плъэкIыщтыгъэ. Апэрэр — Iахьтедзэхэм ахэгъэхъогъэныр, ятIонэрэр — окладыр нахь ин шIыгъэныр, ящэнэрэр — апэрэми ятIонэрэми къахэгъэхъогъэныр. Ау республикэмкIэ Iахьтедзэхэр окладым елъытыгъэмэ иныгъэхэпти, а лъэныкъомкIэ къыхэгъэхъон Iофым къекIолIагъэх. Нахь дэгъоу Iоф зышIэрэм нахьыбэ къыгъэхъэнэу ашIыгъ. Экономистым къызэриIуагъэмкIэ, лэжьапкIэм къызэрэхэхъощт шIыкIэр къыщыгъэлъэгъуагъэу плакатхэр республикэм иеджапIэ пэпчъ аIэкIагъэхьагъ. Ащ а I-рэ категорие ыкIи я II-рэ зиIэхэм, стажэу иIэр илъэси 5-м къыщегъэжьагъэу 10-м нэсымэ, 10-м къыщыублагъэу илъэс 20-рэ Iоф ышIагъэмэ, стажыр 20-м ехъугъэмэ, къыхэхъощтыр зэкIэ зэхэфыгъэу итхагъ. Илъэс 27-м нэмысыгъэ кIэлэегъэджэ ныбжьыкIэм фэгъэкIотэныгъэу иIэхэри ащ къыщыгъэлъэгъуагъэх.

Министерствэм иIофышIэ ыуж къэгущыIагъэхэм ащыщ Мыекъопэ гурыт еджапIэу N 7-м идиректорэу **Шрам Верэ.**

Мы илъэсым иящэнэрэ квартал республикэмкIэ кIэлэегъаджэхэм ягурыт лэжьапкIэ сомэ 12773-рэ хъугъэ. Ар экономикэм къыщагъахъэрэм ипроцент 98-м фэдиз. Экономикэм игурыт лэжьапкIэ зэрэхъурэр сомэ 13043-рэ. КIэлэегъаджэхэм ялэжьапкIэ, мы илъэсым ищылэ мазэ елъытыгъэмэ, процент 38-кIэ нахьыбэ хъугъэ, нэмыкIэу къэпIон хъумэ, гурытымкIэ сомэ 3517-рэ къыхэхъуагъ.

— Модернизацием иапэрэ лъэбэкъухэм ащыщ кIэлэегъаджэм илэжьапкIэ къэIэтыгъэныр, — къыIуагъ ащ. — ЛэжьапкIэм икъыхэгъэхъон пэIухьащт ахъщэр къызатIупщым, еджапIэм зэхищэгъэ комиссиер зэхэтIысхьи, кIэлэегъаджэ пэпчъ тефэрэр къыгъэлъэгъуагъ. Анахьэу тынаIэ атетыгъ кIэлэегъаджэм категориеу иIэм, истаж, иIофшIэнкIэ гъэхъагъэу ышIыхэрэм, кIэлэеджакIохэм япсауныгъэ икъэухъумэнкIэ амалхэр егъэфедэхэмэ, инновационнэ программэхэм атетэу Iоф ешIэмэ ыкIи нэмыкIхэм.

ЛэжьапкIэм къыхэхъуагъэм ишIуагъэкIэ Iоныгъом гурытымкIэ ар сомэ 11561-м нэсыгъ. Мы илъэсым ищылэ мазэ ар сомэ 8340-рэ хъущтыгъ. Сыхьатхэм япчъагъэ къыхэхъуагъэп, ау лэжьапкIэр нахьыбэ хъугъэ.

НыбжьыкIэхэм тынаIэ атет. Сыхьатхэр дгощыхэ зыхъукIэ, ахэм нахьыбэ зэряттыщтым тыпылъ. ГурытымкIэ сыхьат 26-м нахь мымакIэу ятэты, нахьыбэу яIэн зыфитхэр сыхьат 30. НыбжьыкIэхэм непэ гурытымкIэ сомэ 11359-рэ къагъахъэ. ТапэкIэ ар 7747-рэ хъущтыгъ. Зэфэдэу зыми къыфыхэхъуагъэп, нэбгырэ пэпчъ шъхьафэу тыкъекIолIагъ. ИIофшIэн зэригъэцакIэрэм елъытыгъэу илэжьапкIэ къыхэхъуагъ.

Ирина Цыганковам Тульскэ гурыт еджапIэу N 1-м ипэублэ классхэм ащырегъаджэх, кIэлэегъэджэ ныбжьыкI. ЕджапIэм къэкIогъэ ныбжьыкIэхэм нахьыжъхэр зэряпхыгъэхэр, кIэлэегъэджэ ныбжьыкIэхэм япчъагъэ нахьыбэ зэрэхъугъэр, ялэжьапкIэ лъэшэу къызэрэхэхъуагъэр ащ къыIотагъ. ИлэжьапкIэ сомэ мини 7 хъущтыгъэмэ, непэ ар мин 15-м зэрэнэсыгъэр игуапэу къыхигъэщыгъ.

Ащ фэдэу къэгущыIагъэх Адыгэ республикэ гимназием къикIыгъэу Зинаида Бузумурга, Джэджэ гурыт еджапIэу N 1-м идиректорэу Татьяна Черковар, Пэнэжьыкъое гурыт еджапIэм ипащэ игуадзэу Блэгъожъ Риммэ, Красногвардейскэ гимназиеу N 1-м идиректорэу Былымыхьэ Иринэ ыкIи нэмыкIхэр. А зэкIэми къаIуагъэр зыфэкIожьырэр зы — кIэлэегъаджэхэм ялэжьапкIэ къыхэхъуагъ, ау зэкIэми зэфэдэу арэп. Шъхьадж иIофшIакIэ елъытыгъэу — категориер, стажыр, IэпэIэсэныгъэр, гъэхъагъэхэр къыдалъытэхэзэ къафыхагъэхъуагъ.

СИХЪУ Гощнагъу.

КЪОДЖЭ ЩЫIАКIЭР

Аминэт ипсэукIэ дах

АЛЫБЭРД (Адаго) Аминэт бэшIагъэ сэ зысшIэрэр, сыда пIомэ сичылэгъу, езгъэджагъэмэ ащыщ, ау ипсэукIэ сыщыгъозагъэп. БэмышIэу Улапэ щыIэгъэ мэфэкIым тызэхигъэплъагъ. Зэрэчылэу ащыгъум зэнэкъокъум тыхэтыгъ: «Хэт иурам анахь тэрэза, хэт ищагу, иунэ анахь даха? Хэта анахь пщэрыхьэкIо дэгъур?» — тэзэрэгъэIуагъэ.

Сэ сшъхьэкIэ ахэр зэзгъэзафэхэ зэхьум сигъунэгъу дэдэмэ къатекIон щымыIэу къысшIошIыщтыгъэ, ау зэсIуагъэмэ къыздаштэгъахэп: «Модэ Аминэт ищагу плъэгъугъот!» — къысаIуагъ.

МэфэкIым Аминэт сыщыIукIагъ, игуапэу сызэрэригъэблагъэрэр къысиIуагъ.

Аминэт идахэу, ихъупхъагъэу къаIуагъэм иунэ сищагъ. Ар бысымгощэ хьалэлэу къыспэгъокIыгъ. ШхынщэпIэ тучанэу иIагъэм ычIыпIэкIэ чылэм дэсхэм нахь ящыкIагъэу ылъыти **«Все для дома»** ыIоу ащ къыщызэIуихыгъ. Бзылъфыгъэм иунэ цIыфкIуапI, ныбджэгъубэ иI, ахэм якъэкIогъум сэри сахэхьагъ. Ахэр Адзынэ Ася, Долэ Дэрихъан, Бзэго Сар, ХьацIыкIу Лид. ЕджапIэм зы классым зэдисыгъэх, унагъо зехьэхэми зы хьаблэ зэдытесынхэу хъугъэ, непэ къызнэсыгъэми къызэрэгъэгъунэхэу зэхэтых.

Алыбэрд зэшъхьэгъусэхэу Аслъанрэ Аминэтрэ унэгъошIэнымкIэ дэгъоу зэдырагъаштэ. Аминэт уни, щагуи ягъэпсын-гъэдэхэн зэкIэ ыпшъэ илъ, къеугупшысы, Аслъан шъузыр зыфаер зэкIэ егъэпсы. ЗэгурыIонығъэшхо зэрылъ, адыгагъэр зыщымыкIодыгъэ унагъу. Зэшъхьэгъусэхэр IофшIакIох, зэдеIэжьых, зэгурэIох.

Ары, Алыбэрд Аслъан иунагъо ипсэукIэ зэгъэзэфагъэкIэ ыкIи имылъку хьалэлэу чылэ мэфэкIым хилъхьагъэмкIэ «тхьауегъэпсэушхо» къылэжьын ылъэкIыгъ.

Анахьэу къоджэ коим ипащэу Куфэнэ Нурыети, мэфэкI комиссием хэтыгъэхэми, цIыфэу чылэм щыпсэухэрэми хъупхъагъэу афалъэгъугъэр сабыйхэм апае кIэлэцIыкIу джэгупIэ гупчэу ашIыгъэр ары. Мыщ зэкIэри дэт: хъэрени, дэкIояпIи, къечъэхыпIи, пшэхъо джэгупIи. СфэмыщыIэу сеупчIыгъ:

> **— Аминэт, сыдым къыхэшъухыгъа шъуичэу дэжь джэгупIэр щышъушIыныр?**

— Ар тисабый, ти Заур цIыкIоу щымыIэжьым инэпэеплъ. Сабыйхэр къэкIох, ны-тыхэм къащэх, якIасэу щэджэгух. Тэри тяплъышъ, тэгушIо, «мэлэIич цIыкIухэр къытфэбыбыгъэх» тэIо. ЦIыфхэр къытфэразэх, тикъарыоу хэтлъхьагъэм тыщагъэгушIукIыжьы. Тисабый тщыгъупшэу зы мафи къытэкIурэп, ау ар Тхьэ Iоф, сыд узыфитыр.

Алыбэрд Аминэт диныри елэжьы, нэмаз ешIы. Шыкур иI, иунэгъо зэкIукIэ, ыпхъуитIукIэ, ахэм ясабыйхэмкIэ, дунэе нэфым къызэрэтехъуагъэмкIэ. Ахэм апае уцугъуи тIысыгъуи иIэп, зэригъэгушIощтхэу, зэригъэдэхэщтхэр ренэу къеугупшысы. Уни, щагуи, урами емызэщыжьэу ахэм апаеба зыфигъэкIэракIэхэрэр. Аминэт IэпкIэлъапкI ыкIи IэпэIас. Дахэр зэкIэ икIас. Пхъи, мыжъуи, ятIи, хьашъуи, шэкI такъыри, хъэдэни, шъоф ыкIи унэ къэгъагъи гъэшIэгъонэу ыгъэфедэхэзэ егъэкIэракIэх, ахишIыкIырэр бэдэд.

Мары щагум IэкIэ шIыгъэ нысхъэпитIу джадэ дэс: зыр — **«Насыпхъан»,** ар адыгэ нан, щагум дэкIи, къыдахьи апэгъокIы, егъэкIуатэ; адрэр — цыган джэнчыдз пшъашъэу **Аза** — ипшъэшъэгъухэм апай, афэплъэщт, янасып къариIощт. (Сэмэркъэур къебэкIэу къысфиIотагъ).

— Мы сшIырэ пкъыгъохэм дунаир къагъэкIэракIэ, къагъэдунаи, — еIо Аминэт. — ЗэкIэри къекIунэу слъэгъурэ пкъыгъохэм ахэсэшIыкIы...

Аминэт унэм икIэу урамым зытехьэрэм, ежь зыфэе гъэшIэгъоныр — чъыгыжъ икIыкIыгъэр, мыжъошхо лыд-пкIыдыр ыпэ къефэх, къарегъэхьых етIанэ ахэр ядэжь, чIыпIэ щарегъэгъоты.

— ЗэкIэри сигуапэу сIитIукIэ сэшIых, — къысфеIуатэ Аминэт, — унэгъо хъызмэт Iофхэри дэсэгъэцакIэх. Пщэрыхьан Iофми сыфэчэф. АщкIэ сипшъашъэхэми сафэсакъыгъ, язгъэшIагъ шхын шIыкIи, IокIэ-шIыкIэхэр, IэнэкIэу зекIохэрэп.

Аминэт бзэни, дэни, хъэни ыIэ якIу, зэщыгъо ифэрэп.

— ЦIыфыр фаемэ ымышIэшъун щымыIэу сэ сеплъы, — лъегъэкIуатэ игущыIэ Аминэт, — ахэм сэри сащыщ. Мэхьанэшхо есэты бзылъфыгъэу укъэхъуным, сабый къыппыфэным. Ащ ихьатыркIэ уипшъэдэкIыжь нахь ин мэхъу, уигукIэгъуи, уишIулъэгъуи, уиIэдэбныгъи лъэгапIэр аIыгъын фай. Уиунагъо дахэу пIыгъыныр, уихъулъфыгъэ уасэ фэпшIыныр, уищыуан-лэгъупэ дахэу зепхьэу, уищагу къыдахьэхэрэм дахэу уапэгъокIыныр, уирызыкъэу Алахьталэм къыуитыгъэр апэбгъохыныр бзылъфыгъэм иIахьэу сэлъытэ. А зэкIэмкIи сызыгъэсагъэри, щысэ сфэхъугъэри сян ары. Сянэ дэкIо-бзакIоу щытыгъ, цокъэ цIыкIухэри ышIыщтыгъэх, тихьаблэ къытенэщтыгъэп ыIэ зынэмысыгъэ.

Аминэт зипхъу Адагохэр Iэпэ-Iэсагъэхэу къаIотэжьы.

Аминэт ищыIэныгъэ гъогу фызэплъэкIыжьми разэ: 1957-рэ илъэсым мэкъуогъум и 5-м къэхъугъ. 1974-рэ илъэсым Улэпэ гурыт еджапIэр къыухи, къалэу Черкесскэ дэт музучилищым чIахьи щеджагъ. 1977-рэ илъэсым Улапэ къыгъэзэжьыгъ, культурэм и Унэ ипащэу Iоф ышIагъ. Адыгэм икультурэ зепхьаныр псынкIэп, Iофышху, ау гъэшIэгъоны. Ар а илъэсхэм зэхишIагъ Аминэт.

Апэрэ IофшIэн лъэбэкъухэр зыфэдагъэхэр, IофшIэгъу дэгъухэр къызэрэготыгъэхэр ыгу къэкIыжьы. Ахэр Нэфышъ Зар, Бибалэ Роз, Мэрщэн Зой, Гъубжьэкъо Мурадин. ИIофшIэгъухэр, икIэлэегъэджагъэхэр Аминэт зыкIи щыгъупшэхэрэп. Ахэр арых зыгъэсагъэхэр, зыпIугъэхэр.

— Сидунае къэзыгъэдахэрэмэ ащыщ сипхъорэлъф цIыкIухэр, ахэр сэркIэ анахь мылъку лъапIэх, псаунығъэм тыфагъэбанэ, гъашIэр къытфагъэIэшIу, — еIо Аминэт.

Бзылъфыгъэ хъупхъэм ыбзи ежь фэдэу шъабэ, гоIу. Аминэт сыкIэрысыфэ згъэунэфыгъэ: мыр фэбагъэ зыхэлъ ыкIи ар зыгощырэ цIыф.

ПЩЫКЪЭНЭ Май.

Улап.

Сурэтыр авторым ий.

О зэмыIожьымэ...

Статистикэм къызэригъэлъагъорэмкIэ, нэбгырэ миллионрэ мин 200-м ехъу илъэс къэс Урысыем игъогухэм атехъухьэрэ хъугъэ-шIагъэхэм ахэкIуадэ, нэбгырэ миллион 50 фэдизмэ шъобжхэр атещагъэ мэхъу. Такъикъищ пэпчъ автомобиль аварием цIыф хэкIуадэ. Зэрэдунаеу зыпэшIуекIорэ, сомэ миллиард пчъагъэхэр халъхьэзэ зэбэныхэрэ терроризмэм хэкIуадэрэр бэкIэ нахь макI. Ащ фэдэ пчъэгъэ тхьамыкIагъохэм такъыфэзыщэрэр гъогурыкIоным ишапхъэхэр мыгъэцэкIэгъэнхэр тикъэралыгъо шэны зэрэщыхъугъэр ары. Мы илъэсым гъогурыкIоным ишапхъэхэм афэгъэхьыгъэ законхэм зэхъокIынығъэхэр афашIыхи, ар зыукъохэрэм пшъэдэкIыжьэу ахьырэр нахь агъэпхъэшагъ. Арэу щытми, Iофхэр уигъэгушIонэу нахьышIу хъугъэхэу джыри пIон плъэкIыщтэп.

Къэралыгъом зэрэщытэу ихъухьэрэм игугъу умышIэу Адыгеир пштэмэ... БлэкIыгъэ илъэсым егъэпшагъэмэ, мы илъэсым хъугъэ-шIагъэу тигъогухэм атехъухьэхэрэм, ахэм ахэкIуадэхэрэм ыкIи шъобжхэр ахэзыхыхэрэм япчъагъэ къыщыкIагъ, ау узэрыгушхонышхо зэрэщымыIэр ежь автоинспекторхэми къаIо. ЗэрэхъурэмкIэ, законхэр къызэрагъэпхъэшагъэхэм ишIуагъэ къэкIуагъэп. Водителэу рулым кIэрысыным ифитыныгъэ зыIахырэм ипчъагъэ нахьыбэ хъугъэу, тазырэу атырэм къыхэхъуагъэми, ащ ыгъэщынагъэр макIэ. АР-м и МВД ГИБДД-мкIэ и ГъэIорышIапIэ зэригъэунэфыгъэмкIэ, чэщ-зымафэм къыкIоцI гъогогъу 500-м ехъурэ гъогурыкIоным ишапхъэхэр аукъохэу къыхэкIы. Тазыр зэрагъэтыгъэр хэгъэкIи, фитыныгъэ зимыIэжьэу, правэхэр зыIахыгъэхэр нэужыми рулым мызэу-мытIоу кIэрэтIысхьэх. Ары пакIошъ, аубытэу чэщ-мэфэ 15 зытыралъхьэрэри къызыдэкIыжьыкIэ, етIани автомашинэм етIысхьэшъ, ежьэ. А зы нэбгырэр фитыныгъэ имыIэжьэу, правэхэр Iахыгъэхэу, ау рулым кIэрысэу гъогогъуи 8-рэ къаубытыгъэу къыхэкIыгъ. ГъогурыкIоным ишапхъэхэр зэриукъохэрэм къыхэкIэу аубытымэ, полицием чIагъэсызэ, пстэумкIи чэщ-мэфи 100-м ехъурэ чIэсыгъи Адыгеим ис.

Ащ хэта зимысагъэ хэлъэу пIощтыр? ГИБДД-м иинспекторхэм законым фитыныгъэу къаритырэм тетэу, гъогурыкIоным ишапхъэхэр зыукъуагъэр агъэпщынагъ, ау зыпари ишIуагъэ къэкIуагъэп.

> **— ГъэщынэнкIэ мы Iофым уебэнынэу щытэп, — къыIуагъ АР-м и МВД ГИБДД-мкIэ и ГъэIорышIапIэ ипащэу Чыназыр Алый мы Iофым еплъыкIэу фыриIэмкIэ тызеупчIым. — Ешъуагъэу рулым кIэрытIысхьан шэн зиIагъэм пшъэдэкIыжьыр нахь огъэлъэшыкIэ хинэжьыщтэп, ныбжьыкIэу скоростым егъэхъугъэу зекIозэ есагъэми инспекторым зыпари ришIэшъущтэп. ЦIыфым зэрарэу къыфихьыщтыр къыгурыIон, хэукъоныгъэу ышIыхэрэр хинэжьынхэу ежь-ежьырэу зэриIожьын фае. НыбжьыкIэхэр, кIэлакIэхэр рулым кIэрысхэ зыхъукIэ, зызэрагъэпсырэм лъыплъэгъэныр унагъом къыщежьэн фае. ГИБДД-м изакъоу гъогурыкIоным ишапхъэхэр зэригъэфэнхэ ылъэкIыщтэп. Мыщ дэжьым нытыхэри, лIакъоу къызхэкIыгъэхэм янахьыжъхэри, чIыпIэ зыгъэIорышIэжьыным ипащэхэри, участковэхэри щызэдеIэжьынхэ фае.**

Шъыпкъэ, уешъуагъэу рулым укIэрытIысхьэмэ, скоростым уфэмысакъымэ е нэмыкI хэукъоныгъэ гъогум щыпшIымэ, тхьамыкIагъоу къыпфихьыщтыр, уизэрарэу ащ хэлъыр о къыбгурымыIомэ, о узыфэмысакъыжьэу, уиунагъо, уигупсэхэм уафэмысакъымэ, инспекторхэм зыпари къыпфашIэщтэп. НыбжьыкIэу автомобильхэм якIодылIэхэрэм япчъагъэ гугъэузыми, лъэкI зиIэхэм якIалэхэм IэкIыбым къыщашIыгъэ автомашинэ лъапIэхэр афащэфыхэшъ атIупщых, ау ащ изекIуакIэ лъыплъэжьырэр макIэ. КIалэм ар къызфегъэфедэшъ, автомашинэм иIэ скоростыр къырегъэты, гъогурыкIоным ишапхъэхэм алъыплъэрэп. ХэткIи шъэфэп ар инспекторым къызигъэуцукIэ, пшъэдэкIыжьэу ыхьын фаем а ты дэдэм «зэрэщиухъумэжьырэр». ПшъэдэкIыжьэу ыхьын фаем нахьэу, гъогурыкIоным ишапхъэхэр зэриукъохэрэм «щыуухъумэмэ» ежьыркIи оркIи нахьышIуба?

ГухэкIыми, ныбжьыкIэхэм ямызакъоу, нахьыжъхэми гъогурыкIоным ишапхъэхэр мымакIэу зыукъохэрэр ахэтых. Аварие умышIыгъэу, ппсэ е уипсаунығъэ хэмылъхьагъэми, тазырэу птырэр уиунагъокIэ зэрар зэрэхъурэр о къыбгурымыIомэ, зэмыIожьымэ, зыпарэми къыбгуригъэIощтэп. Ащ имызакъоу, непэ о хэукъоныгъэу пшIырэр неущ къыпкIэхъухьэхэрэмкIэ щысэ зэрэхъущтыр къыдэплъытэн фаеба? ГъогурыкIоным ишапхъэхэр зэрамыгъэцакIэхэрэр, тхьамыкIэгъуабэу ащ къыхьырэр Адыгеим имызакъоу, Урысыем зэрэпсаоу гумэкIыгъо шъхьаIэу илъхэм ащыщ хъугъэ. Нахьыбэу ар дэгъэзыжьыгъэныр зыIэ илъыри къэралыгъом щыпсэухэрэр арэу пIоми хъущт, ау... ЦIыфыр хэукъоныгъэу ышIыгъэм нахь Iуш ешIэу аIоми, ГИБДД-м ипчъагъэхэм къызэрагъэлъагъорэмкIэ, Урысыем джыри ар шапхъэ щыхъугъэп.

ХЪУТ Нэфсэт.

Лъэпкъ гъэзетым итарихъ гъогу

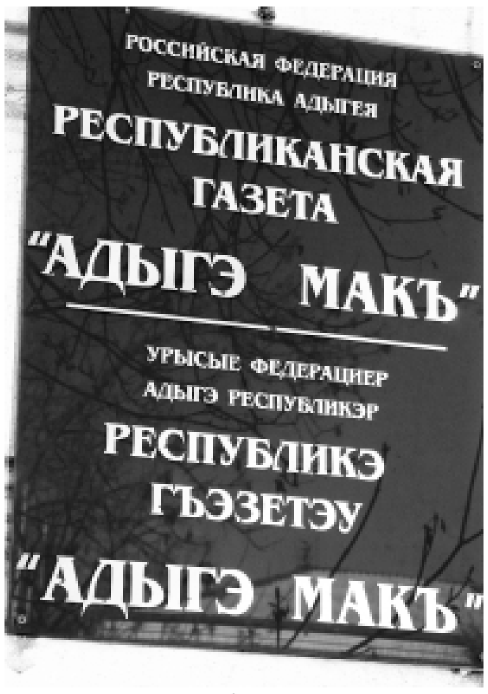

Илъэс зэфэшъхьафхэм лъэпкъ гъэзетым редакторэу иIагъэхэр

Гъэзетым иапэрэ номер къызыдэкIым редакторэу кIэтхэгъагъэр КIэрэщэ Тембот. 1923-рэ илъэсым гъэтхапэм и 8-м «Адыгэ макъ» зыфиIоу къыдэкIыгъэм «Интерналционалыр» адыгабзэкIэ зэридзэкIи ащ къыригъэхьэгъагъ.

Хьаткъо Ахьмэд — 1926-рэ илъэсым Москва дэтыгъэ коммунистическэ университетыр къызеухым лъэпкъ гъэзетэу «Адыгэ псэукIэм» иредакторэу Iоф ышIагъ.

Лъэбыщэ Хьазизэ 1928 — 1929-рэ илъэсхэм «Адыгэ псэукI» зыфиIорэ гъэзетым иредакторыгъ.

Шэртэнэ Хьамедэ 1951-рэ илъэсым гъэзетэу «Социалистическэ Адыгеим» редактор фашIыгъагъ.

Андырхъое Джантэмыр 1952-рэ илъэсым къыщегъэжьагъэу илъэс 31-рэ хэку гъэзетым иредакторэу Iоф ышIагъ.

Мэрэтыкъо Рэмэзанэ 1983-рэ илъэсым щегъэжьагъэу илъэсибгъо лъэпкъ гъэзетым редакторэу иIагъ.

ХьакIэмызэ Биболэт 1992-рэ илъэсым къыщыублагъэу илъэсийрэ «Адыгэ макъэм» иредакторыгъ.

Джащ фэдэу илъэс зэфэшъхьафхэм лъэпкъ гъэзетым редакторэу иIагъэх **Мишурие Казбек, ХьэтIэрэ Абдулэ, Хъуажъ Мыхьамодэ, Цуамыкъо Хьисэ, Шэуджэн Нинэ, Къуекъо Асфар, Бэгъушъэ Азэмат, ПIатIыкъо Аслъан,** джы гъэзетым иредактор шъхьаIэр **Дэрбэ Тимур.**

Илъэс 88-у лъэпкъ гъэзетым къызэпичыгъэ гъогум заулэрэ ыцIэ щызэблахъугъ. Илъэс зэфэшъхьафхэм ащ зэреджэщтыгъэхэр мыщ кIэлъыкIоу къыхэтэуты:

«Адыгэ макъ» — 1923-рэ илъэс, **«Колхоз быракъ»** — 1931-рэ илъэс, **«Адыгэ псэукI»** — 1926-рэ илъэс, **«Гъупчъэ-уат»** — 1929-рэ илъэс, **«Социалистическэ Адыгей»** — 1938-рэ илъэс, **«Адыгэ макъ»** — 1991-рэ илъэс.

Илъэс 88-рэ къызэпичыгъ

Лъэпкъ гъэзетым ия мин 20-рэ номерэ непэ къыдэкIыгъ. Илъэс 88-м ехъу зикIыхьэгъэ гъогу шIагъоу къызэпичыгъэм гъэзетым ыцIэ заулэрэ щызэблахъугъ. Апэрэ илъэсхэм тхьэмафэм къыкIоцI зэ е тIо нахьыбэрэ ар къыдэмыкIыщтыгъэмэ, охътабэ шIагъэ номеритф хъоу къызыхаутырэр.

Джы тилъэпкъ гъэзет тарихъ гъогоу къыкIугъэм щыщ пычыгъо кIэкIхэр тигъэзетеджэхэм агу къэзгъэкIыжьхэ сшIоигъу.

1923-рэ илъэсым гъатхэм идэхэгъум, бзылъфыгъэхэм я Дунэе мафэ — гъэтхапэм и 8-м лIэшIэгъум иIэхьэ илъэс дунаим псэ къызщыпыкIэжьырэм тефэу араб Iелфыбэр ылъапсэу адыгабзэкIэ тхыгъэ гъэзетэу «Адыгэ макъ» цIэу зыфашIыгъэм иапэрэ номер къыдэкIыгъ.

«Адыгэ макъ»! Лъэпкъэу зымакъэ къызэхахыным лIэшIэгъубэхэм кIэхъопсыгъэмкIэ ащ фэдэ цIэ шIагъокIэ зэджэгъэхэ гъэзетыр азэнэджэ папкIэу уахътэм къыхэжъыукIыгъ. ЗипчъагъэкIэ 500 хъоу къытырадзэгъэ апэрэ номерыр зыIэкIэхьэгъэ цIыфхэми, зэрыхьэгъэ унагъохэми щыIэныгъэ кIуачIэу ахэлъыми, арылъыми хэхъоныгъэ шIагъо афишIыгъ, «тыбзэкIэ тхыгъэ тигъэзет игъогу зэIухыгъ!» — мэкъэ IэтыгъэкIэ зыIохэрэм япчъагъэ хахъоу шIэхэу ригъэжьагъ.

Тарихъ шIэныгъэхэмкIэ докторэу, зэлъашIэрэ журналист-публицистэу, адыгэ журналистикэм фэгъэхьыгъэ IофшIэгъэ дэгъубэ къызIэкIэкIыгъэ ХъокIо Заур зэритхырэмкIэ, «1923-рэ илъэсым адыгэ къуаджэхэр къызэлъибыбыхьагъэх Адыгэ хэку исполкомым зэкIэ къоджэ гъэцэкIэкIо комитетхэм письмэу адыгабзэкIэ тхыгъэ гъэзетым иапэрэ номер къызэрэдэкIыгъэм ыкIи хэкум адыгэу щыпсэухэрэм ар аIэкIахьэу гъэпсыгъэным яхьылIагъэу афигъэхьыгъэм». ЦIыфхэм афэкIорэ джэпсалъэу Хьахъурэтэ Шыхьанчэрые зыкIэтхэжьыгъэм мырэущтэу къыщиIощтыгъ: «ЧеркесыбзэкIэ тхыгъэ гъэзетым иапэрэ номер къыдэкIыгъ, ятIонэрэ номерыр агъэхьазыры, гъэзетым икъыдэгъэкIын зэкIэ цIыфхэр хэлэжьэнхэ фае, ар пстэуми алъыгъэIэсыгъэныр чIыпIэ органхэм япшъэрылъ.

Апэрэ адыгэ гъэзетыр зыгъэхьазырыщтыгъэр а лъэхъаным тхэным зыщызыушэтэу езгъэжьэгъэгъэ, ыужкIэ зэлъашIэ хъущт адыгэ тхэкIо цIэрыIоу, СССР-м и Къэралыгъо премие къызфагъэшъошэгъэ КIэрэщэ Тембот арыгъэ. Ащ къытхыжьыщтыгъ: «А лъэхъаным Краснодар дэтыгъэ политехническэ институтам сыщеджэщтыгъ, ащыгъур ары «Интернационалыр» зыщызэсыдзэкIыгъагъэр, ар къызашIэм хэку исполкомым сащагъ, Хьахъурэтэ Шыхьанчэрыерэ Цуамыкъо Хьисэрэ къысагъэIуагъ «Интернационалыр», агу рихьыгъэти къысаIуагъ адыгабзэкIэ джащ фэдэ тхыгъэхэр къызэрыхьащтхэ гъэзет къыдэгъэкIыгъэн зэрэфаер, ащ дэжьым щитхъухьагъ «Адыгэ макъ» цIэу фэтыусынэу».

Лъэпкъ гъэзетым иапэрэ номер КIэрэщэ Тембот адыгабзэкIэ зэридзэкIыгъэ «Интернационалыр» къызэрихьагъэр хэкум щыпсэухэрэм гопэшхо ащыхъугъагъ. Дунэе пролетариатым игимн, урыс социалдемократием ипартийнэ гимн, Совет къэралыгъом иапэрэ гимн адыгабзэкIэ тхыгъэу къызэрэхаутыгъэм къыгъэлъагъощтыгъ лъэхъаным дэлъэбэкъоным лъэпкъ гъэзетыр зэрэфэIорышIэщты.

Апэрэ «Адыгэ макъэр» нэкIубгъуиплI хъоу пстэумкIи номери 8 къыдэкIыгъагъ. Ащ иаужырэ номер 1923-рэ илъэсым бэдзэогъум и 31-м цIыфхэм аIэкIэхьагъ. Гъэзетым иапэрэ номер «Интернационалым» фэшъхьафэу Москва дэтыгъэ Всесоюзнэ мэкъумэщ выставкэм фэгъэхьыгъэ тхыгъэр, хэкум къыщыхъухэрэ хъугъэ-шIагъэхэм ащыщхэр къыхиутыгъагъэх.

Джарэущтэу «Адыгэ макъэр» лъэпкъ журналистикэу ыужкIэ лъэпсэшIу зышIыщтым иапэрэ шыоу лIэшIэгъухэр зикIыхьэгъэщт гъогум техьагъ. Апэрэ адыгэ гъэзетым иномериймэ къызэIуахыгъэ унапчъэм гушIуагъом нахь зыщиубгъузэ, цIыфыбэхэм агухэр зыфищагъэх, тыбзэкIэ къекIоу ыкIи дахэу утхэн зэрэплъэкIыщтым ышъхьэ къырихыгъ.

1926-рэ илъэсым мэзаем и 3-м гъэзетым иномерэу къыдэкIыгъэм **«Адыгейская жизнь» — «Адыгэ псэукI»** ыIоу тетыгъ. Ари нэкIубгъуиплI хъущтыгъ, апэрэ ыкIи ятIонэрэ нэкIубгъохэм урысыбзэкIэ, ящэнэрэ ыкIи яплIэнэрэ нэкIубгъохэм адыгабзэкIэ тхыгъэхэр арытыгъэх.

1929-рэ илъэсым лъэпкъ гъэзетым ыцIэ зэблихъугъ. ШэкIогъум и 7-м къыдэкIыгъэ номерым тетыгъ **«Гъупчъэ-уат»** ыIоу. Ащ итираж 7880-м нэсыгъагъ.

Джаузэ бэмэ зэлъашIэрэ цIэу **«Социалистическэ Адыгеи»** зыфиIорэм лъэпкъ гъэзетыр къыфэкIуагъ. Ар тетэу 1938-рэ илъэсым мэлылъфэгъу мазэм къыщегъэжъагъэу илъэс 63-рэ къыдэкIыгъ. А охътэ кIыхьэм къыкIоцI гъэзетым икъыдэгъэкIын цIыфыбэ дэлэжьагъ.

Лъэпкъми, гъэзетми сыд фэдиз щытхъуа къафихьыгъэр адыгэ гъэзетым щылэжьэщтыгъэ усэкIо ныбжьыкIэу Андырхъое Хъусенэ. Илъэс 20-м итыгъ ныIэп ащ икъэлэмэу усэ шIагъохэр къызыпыкIыхэу езгъэжьагъэр ыгъэтIылъи, Iашэр ышти заом ижъотыпIэ зыхахьэм. АдыгэлIым икIалэу заом Iухьэрэм «къэщтагъ ямыгъаIу, сикIал» зэрэриIощтыгъэм рыгъуазэзэ, къиныгъо чIыпIэ зефэм къэщтагъэп, пыим къыфызэкIэкIуагъэп. Украинэм ит къутырэу Дьяковым дэжь иIэ Iошъхьэ мылъагэм адыгэлI шъыпкъэхэр зыфэдэхэр ащ къыщигъэлъэгъуагъ.

Гъэзетыр уахътэм игъунджэшъ, адыгэ лъэпкъым къырыкIуагъэр, ащ игухахъуи, игухэкIи, итхьагъуи, икъиныгъуи итэлъагъох. Тилъэпкъ културэ хэхъоныгъэ ышIынымкIэ, тыбзэ къызэтенэнымкIэ, адыгэ литературабзэр уцунымкIэ, адыгагъэм инэшэнэ шIагъохэр къэIэтыжьыгъэнхэмкIэ, ахэр тищыIэныгъэ пытэу хэгъэуцожьыгъэнхэмкIэ «Адыгэ макъэм» ышIагъэм ыкIи ышIэрэм яфэшъошэ уасэ къафашIы.

ГЪЭЗЕТЕДЖЭХЭМ ЯГУЩЫI

БЛЭГЪОЖЪ Зулкъарин, Мыекъуапэ щэпсэу, АКъУ-м щэлажьэ, филологие шIэныгъэхэмкIэ доктор, профессор:

Тилъэпкъ гъэзетэу гушIогъуабэ къытфэзыхьырэм нэIуасэ сызщыфэхъугъэ мафэр тэрэз дэдэу къэсшIэжьырэп, ау ащ илъэсыбэ тешIагъ. Джащ къыщегъэжьагъэу тигъэзет ныбджэгъушIу къысфэхъугъ. Фэшъхьаф пстэоу къыхаутхэрэм тигъэзет фэзгъэдэн зи къахэсхырэп. Ныдэлъфыбзэр нахь тэрэзэу зэзгъэшIэнымкIи, пIуныгъэу къысатырэм хэгъэхъогъэнымкIи тигъэзет ишIуагъэу къысэкIыгъэр макIэп.

«Адыгэ макъэр» непэ сиунэ къызимыхьэкIэ гумэкIыгъо сыхэт. Ащ республикэм къыщыхъурэ къэбар зэфэшъхьафхэм ренэу тащегъэгъуазэ, лэжьэкIо пэрытхэу тиIэхэм афэгъэхьыгъэ тхыгъэхэр бэрэ тапашъхьэ къырелъхьэх. ЩыIэныгъэм ылъэныкъо пстэуми гъэзетыр алъэIэсэу сэлъытэ.

Тигъэзет гъогу кIыхьэу къыкIугъэм шъошэшIу фэхъугъэшъ, тапэкIи бэрэ тызэригъэгушIощтым сицыхьэ пытэ телъэу лъэшэу сызэрэфэразэр къэсэIо.

***

ХЪУТIЫЖЪ Арамбый, Теуцожь районым щыщ къуаджэу Джэджэхьаблэ щжпсэу, пенсием щыI:

Непэ лъытэныгъэ ин зыфэсшIырэ тилъэпкъ гъэзет ия мин 20-рэ номер къызэрэдэкIырэр тэркIэ мэфэкIы. Илъэсыбэ хъугъэ тигъэзет ныбджэгъушIоу зысиIэр. Ситхыгъэхэри ащ къыхиутхэу къыхэкIы. Уеджэмэ акъыл хэпхынэу, гъэшIэгъонэу тхыгъэхэу гъэзетым къихьэхэрэр бэ мэхъух. Анахьэу сшIогъэшIэгъонэу сызаджэхэрэр республикэм щыхъугъэ къэбар зэфэшъхьафхэу номер пэпчъ къыхиутхэрэр, дэгъоу ыкIи чанэу Iоф зышIэхэрэм къатегущыIэу къихьэхэрэр, адыгэ лъэпкъым итарихъ къизыIотыкIырэ тхыгъэхэр арых.

ТапэкIи тигъэзет тызэригъэрэзэщтым сицыхьэ телъ. Ащ Iоф щызышIэхэрэм псауныгъэ пытэ яIэнэу, тхыгъэ гъэшIэгъонхэр тапашъхьэ нахьыбэу къыралъхьанхэу сафэлъаIо.

***

ХЬАГЪУНДЭКЪО Щамсэт, Шэуджэн районым щыщ къуаджэу Мамхыгъэ щыпсэурэ унэгъохъызмэтышI:

«Адыгэ макъэр» сэри сигъэзет. Мафэ къэс ащ къихьэхэрэм сшIогъэшIэгъонэу сяджэ. Сэ стхыхэрэм ащыщхэри къыхаутхэшъ лъэшэу сафэраз.

Гъэзетым ия мин 20-рэ номер къызэрэдэкIырэм фэшI ар зыгъэхьазырхэрэм ыкIи гъэзетеджэ мин пчъагъэу иIэхэм сафэгушIо сшIоигъу. Лъэшэу сыфай тигъэзет гупсэ тапэкIи джащ фэдэу гъэшIэгъонэу къыдэкIынэу.

ЕГЪЭДЖЭНЫМРЭ ЛЪЭПКЪ IОФЫГЪОХЭМРЭ

ЩыIэныгъэм хэщагъэхэу агъэсэщтых

ІэкІыб хэгъэгумэ ащыпсэурэ тилъэпкъэгъу ныбжьыкІэхэр Адыгеим щегъэджэгъэнхэмкІэ квотэ тиреспубликэ къыратыгъ. Iофыр зэрэлъыкIуатэрэм къытедгъэгущыIэ тшIоигъоу Адыгэ къэралыгъо университетым иректорэу, профессорэу Хъунэго Рэщыдэ тыукIагъ.

— Адыгэ къэралыгъо университетым унэшъо хэхыгъэ щытштагъ, зэредгъэджэщтхэм ипрограммэ дгъэхьазырыгъэ, — къеIуатэ Хъунэго Рэщыдэ. — Урысыем иуниверситетхэм апэ тырагъэшъызэ, хэгъэгум шIэныгъэмрэ гъэсэныгъэмрэкIэ и Министерствэ фэгъэкIотэнхэр къытфишIынхэу тэгугъэ. Лъапсэу ащ фэтшIырэр дгъэпытэнышъ, егъэджэныр лъыдгъэкIотэщт.

— Егъэджэн-пIуныгъэ Iофэу ежъугъэжьагъэм хэбзэ шапхъэу хэлъыщтыр зыфэдэр жъугъэунэфыгъэба?

— Илъэс къэс ІэкІыбым къытщыхэзэ, ныбжьыкIэхэр зэредгъэджэщтхэм тегупшысэ. НэмыкI университетхэм ащ фэдэ егъэджэныр зэрашызэхащэрэм тыкIэупчIэ, IофшIагъэу яIэм зыщытэгъэгъуазэ. Едгъэджэщтхэм янэ-ятэхэм тадэгущыIэ, Адыгэ Хасэм тыщызэIокIэ. УниверситетитIу дунаим тетми тшIэрэп екIолIакIэу ашIырэр зэфэдэу, ныбжьыкIэхэр ІэкІыб хэгъэгумэ къаращыхэзэ рагъэджэнхэ альэкIэу.

— Адыгэ къэралыгъо университетым студент 50, Мыекъопэ къэралыгъо технологическэ университетым студенти 10 мыгъэ ащырагъэджэщтых, ар егъэжьэпIэшIу, сыда анахьэу шъузыгъэгумэкIырэр?

— Урысыбзэр зэрядгъэшIэщтыр апэрэ Iофыгъомэ ащыщ. Бзэр амышIэу еджэнхэ альэкIыщтэп. Къэралыгъоу къызэрыкIыгъэхэм зэращыгущыIэщтыгъэхэ бзэм нэмыкI Адыгеим щамыгъэфедэ зыхъукIэ, Iофыр лъыкIотэщтэп. КъыдгурэIо, ныбжьыкIэхэр зэгъусэхэ, общежитием щызэдэпсэухэ ашIоигъу. Общежитием зидгъэтIысхьэхэкIэ, ямылъэпкъэгъоу е ежьхэм ащымыщэу зы нэбгыр нэмыIэми ахэтыныр нахьышIу — урысыбзэкIэ зэдэгущыIэнхэм пае. Ащ дакIоу адыгабзэр зэрагъэшIэн альэкIыщт. Тхылъхэр къыдэдгъэкIыщтых, компьютерхэм, фэшъхьаф техникэу ящыкIэгъэщтым ащыдгъэкIэщтхэп.

— НыбжьыкIэхэм ыпкIэ амытэу, бюджет шIыкIэм диштэу ешъогъаджэх.

— Ары. Къэралыгъо екIолIакIэ Iофым фэтэшIы, ахьщэр Москва къытеты. Бзэр, тишэнхабзэхэр, тикултурэ куоу зэрагъэшIэнхэ фае. Яунэкъощхэр, Адыгэ Хасэм хэтхэр, нэмыкIхэри аIудгъэкIэщтых. ЩыIэныгъэм хэщагъэхэу гъэсэныгъэрэ шIэныгъэрэ ядгъэгъотыщтых.

— ГухэлъышIоу шъуиIэр Тхьэм къыжъудегъэхъу.

— Тхьауегъэпсэу.

Сурэтым итыр: **Хъунэго Рэщыд.**

АВИАЦИЕ ПСЫНКІЭМ ФЭГЪЭХЬЫГЪ

Огум щыбыбыхэзэ, щытхъур къытфахьы

Адыгэ республикэ общественнэ организациеу авиацие псынкІэм иклубэу «Полетыр» 1996-рэ илъэсым тыгъэгъазэм и 1-м зэхащагъ. Ащ кІэщакІо фэхъугъагъэхэр Игорь Потапкинымрэ Василий Рожковскэмрэ. Клубым зиушъомбгъуным фэшI ДОСААФ-м икъэлэ совет ипащэу щытыгъэ Важа Усоян ІэпыIэгъу къафэхъугъагъ.

— Урысыем, ІэкІыб хэгъэгумэ язэнэкъокъухэм тахэлажьэу зытеублэм, клубыр нахь зэлъашIагъ, — къеIуатэ Василий Рожковскэм. — Клубым тштэрэ ныбжьыкIэмэ япчъагъэ зэрэхэдгъэхъощтым тыпылъыгъ.

— Зэнэкъокъухэм уахэлэжьэныр къиныIоба? Мылъкоу апэIухьащтыр шъогъота?

— Гъогу чыжьэ утехьаныр Iоф къызэрыкIоп. ЛъэкI зиIэхэм яшIуагъэкIэ тфызэшIокIырэр макIэп. Дэгъоу къэсэшIэжьы 2002-рэ илъэсым «Полетыр» Болгарием зэрэкIогъагъэр. Тиспортсменхэм ятIонэрэ чIыпIэр зэнэкъокъум къыщыдахыгъагъ. Болгарием икомандэ апэрэ чIыпIэр фагъэшъошэгъагъ, Македонием ящэнэрэ хъугъагъ.

— Техникэу шъуиIэр уахътэм диштэщтыгъа?

— Общественнэ организацием ухэтэу пэрыт техникэр зэбгъэгъотыныр зэрэкъиныр тшIэщтыгъэ. ТылъыхъощтыгъМылъкоу тфимыкъурэм тигуетыныгъэ пэдгъэуцущтыгъ. Хъут Русльанэ тызэлъэIум, ахъщэ къытити, Болгарием щызэхащэгъэ зэнэкъокъум тыхэлэжьэгъагъ. Ар егъэжьапIэ тфэхъуи, нэмыкI спорт зэIукIэгъумэ тиухьазырыныгъэ ащытыуплъэкIущтыгъ. Вероника Гусевамрэ Анатолий Назаровымрэ дунэе турнирым 2003-рэ илъэсым ящэнэрэ чIыпIэхэр къыщыдахыгъэх. Тикомандэ текIоныгъэр 2004-рэ илъэсым къызыфагъэшъуашэм дунэе зэIукIэгъумэ нахыбэрэ тахэлажьэу тыфежьагъ. Урысыем, дунаим якубокхэм тафэбанэзэ, Тыркуем, Къэбэртэе-Бэлъкъарым ащыкIогъэ зэIукIэгъухэм тиспортсменхэр апэрэу зэрахэлэжьэгъагъэхэр непэ фэдэу сыгу къэкIыжьых.

— Спорт лъэпкъэу шъузыпылъыр гъэзетеджэмэ икъоу къагурымыIоу къысщэхъу.

— Парапланым ытамэхэр зэкIещыхэшъ, бзыум фэдэу огум ущыбыбы.

— Бензин егъэста?

— Хьау. Мотор хэтэпышъ, бензин е нэмыкI гъэстыныпхъэ ищыкIагъэп. Жьым узэрихьащт, ищыкIагъэр дэгъоу бгъэIорышIэныр ары.

— Чыжьэу убыбын ольэкIа?

— Километрэ 99-рэ парапланымкIэ сыбыбэу мафэ къыхэкIыгъ. Пилотхэу ЕхъулIэ Андрей, Иван Твердохлебовым, Роман Алаевым, Анатолий Назаровым къуаджэу Фэдз къыщаублэзэ, километри 170-м ехъу огум къыщызэранэкIэу мэхъу.

— Огум лъагэу зыщышъоIэта, сыда шъулъэгъурэр?

— Бзыур огум щыбыбы зыхъукIэ, ащ чIым зызэрэтырилэтыкIырэм фэдиз илъэгагъэу тэри тэбыбы. ТыкъызеплъыхыкIэ чIыр къэтэлъэгъу, тыкъэзыуцухьэрэ дунаим идэхагъэ нэм къыкIэуцо. ЧIым утетэу плъэгъурэмрэ огум ущыбыбызэ дунаир нэгум къызэрэкIэуцорэмрэ зыкIи зэфэдэхэп. Ар ор-орэу къыбгурыIоным фэшI авиаспортыри пшIогъэшIэгъонын фае.

— Авиаспортыр географиемрэ тарихъымрэ япхыгъэу сэлъытэ. Ащ тытегъэгущыIэба.

— УиеплъыкIэхэр сшIогъэшIэгъоных. Огум ущыбыбыным пае псауныгъэ дэгъу уиIэкIи икъущтэп. Географиери пшIэн фае. Адыгеим ичIыгухэр дахэх, хьопсагъох. Мэзыхэр, псыхъохэр, къушъхьэхэр нэм фэплъыхэрэп. Тикъушъхьэхэр шъабэх, гур зыфащэ.

— Василий, уищIыкIугъом къыщыублагъэу авиаспортым упыщагъа?

— МВД-м къулыкъур щысхьыгъ. Ащ сикъызыхэкIыжьым спортым сыдэлэпщагъ. ЗэнэкъокъумэАдыгэ Республикэм ыцIэкIэ тахэлажьэ зыхъукIэ, тэ, спортсменхэм, тызэгупшысэрэр макIэп. Адыгеим къыгъэгъунэрэ чIыгур мыбэми, тибэнакIохэм, баскетболистхэм, гандболисткэхэм, футболистхэм, нэмыкIхэми гъэхъагъэу спортым щашIыгъэр бэ. Адыгэ Республикэр авиаспортымкIи дунаим щядгъашIэ тшIоигъу.

— Щытхъур къытфэзыхьырэмэ ацIэ къытфеIоба.

— Игорь Потапкиныр 2003-рэ ыкIи 2005-рэ илъэсхэм дунаим ичемпион. Англием, Францием, Германием ячемпион.

— Парапланымрэ парамоторымрэ лъэшэу зэтекIыха?

— Парапланым гъэстыныпхъэ ищыкIагъэп. Жьыр, тыкъэзыуцухьэрэ дунаир ыуцIэпIырэп. Парамоторым бензин ищыкIагъ, арэу щытми, жьыр лъэшэу ыуцIэпIэу тлъытэрэп. ПарамоторымкIэ нахь чыжьэу убыбын олъэкIы.

— Игорь Огай уигъусэу гущыIэгъу тызэфэхъугъагъ. Ащ иIофшIэни гъэшIэгъона?

— СпортымкIэ общественнэ организацием хэт, зэнэкъокъухэм кIэщакIо афэхъу. «Адыгеим ытамэхэр» зыфиIорэ купым ипащ. Урысыем и Къыблэ шъолъыр изэнэкъокъу зыфегъэхьазыры.

— ТизэдэгущыIэгъу зыщытыухыным сыда джыри къытапIо пшIоигъор?

— Мамырныгъэр зыщыпытэ Адыгеим тыщэпсэу. Тиреспубликэ мыгъэ илъэс 20 хъугъэ. Юилей зэхахьэхэм авиаспортым хэтхэр ахэлэжьагъэх, яIэпэIэсэныгъэ къащагъэлъэгъуагъ. КIэлэеджакIомэ, ныбжьыкIэмэ Iоф адатшIэзэ, тиреспубликэ идэхагъэ къафэтэIуатэ, ясэнэхьат фэтэгъасэх, Адыгеим ищытхъу спортым щызыIэты зышIоигъохэр, лъэкI зиIэхэр авиаспортэу тызыпылъым къыхэхьанхэу сыфай. Тызэгъусэмэ — тылэш.

— ШъуигухэлъышIухэр къыжъудэхъунхэу шъуфэтэIо, шъуимэфэкI пае тышъуфэгушIо.

— Тхьауегъэпсэу.

Сурэтым итыр: **спортклубым ипащэу Василий Рожковскэр.**

БАСКЕТБОЛ. АПШЪЭРЭ КУПЫР

«Динамо-МГТУ»-м къыхьыгъ

ТелефонкIэ къатыгъ. «Согдиана-СКИФ» Воронеж—«Динамо-МГТУ» Мыекъуапэ — 62:69.

ШэкIогъум и 30-м Воронеж щызэдешIагъэх.

НэкIубгъор зыгъэхьазырыгъэр ЕМТIЫЛЪ Нурбый.

Зэхэзыщагъэхэр:
Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэр, иминистрэхэм я Кабинет

КъыдэзыгъэкIырэр:
Адыгэ Республикэм лъэпкъ IофхэмкIэ, ІэкІыб къэралхэм ащыпсэурэ тилъэпкъэгъухэм адыряIэ зэпхыныгъэхэмкIэ ыкIи къэбар жъугъэм иамалхэмкIэ и Комитет
Адресыр: ур.Крестьянскэр, 236

Редактор шъхьаIэр
ДЭРБЭ ТИМУР

Редакцием зыдэщыIэр:
385000, къ. Мыекъуапэ, ур. Первомайскэр, 197.
Телефонхэр:
приемнэр: 52-16-79,
редактор шъхьаIэм иапэрэ гуадзэр: 52-49-44,
редактор гуадзэр-пшъэдэкIыжь зыхьырэ секретарыр: 52-16-77.
E-mail:
adygvoice@mail.ru

Зыщаушыхьатыгъэр:
Урысые Федерацием хэутын IофхэмкIэ, телерадиокъэтынхэмкIэ ыкIи зэлъыIэсыкIэ амалхэмкIэ и Министерствэ и Темыр-Кавказ чIыпIэ гъэIорышIапI, зэраушыхьатыгъэ номерыр
ПИ №10-3892

Гъэзетым къыхиутыхэрэм мышъыпкъагъэу къахафэхэрэмкIэ къэзытхыгъэхэм пшъэдэкIыжь ахьы. Къэтхэхэрэмрэ гъэзетым щылажьэхэрэмрэ яеплъыкIэ зэтемыфэн ылъэкIыщт. Гъэзетеджэхэм къытфагъэхьырэ тхыгъэхэр зэхэтфыхэрэп ыкIи къэзытхыгъэхэм аIэкIэдгъэхьажьыхэрэп.

Зыщыхаутырэр
ОАО-у «Полиграф-ЮГ», 385000, къ. Мыекъуапэ, ур. Пионерскэр, 268

Пчъагъэр
5278
Индексхэр
52161
52162
Зак. 2874

Хэутыным узщыкIэтхэнэу щыт уахътэр
Сыхьатыр 18.00
ЗыщыкIэтхэгъэхэ уахътэр
Сыхьатыр 18.00